

Varpas išleis kas mėnesis. Metinė prokė su parsiuntimu:
 Rusijoje (kuvertuose) 6 rubl.,
 Prūsijoje 4 auk.,
 Amerikoje ir kitur 5 auk.

VARPAS

Apgarsinimai Varpas, ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja 60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Redakcijos „Varpo“ atsiliepinimas.

Ateinančiose 1897 metuose mūsų redakcija išleis tik tai šešiis numerius „Varpo“.

Idant dėl šitos atmainos neįvyktų tarp mūsų draugų ir bičiulių abejojimas arba nusiminimas, o teipos-gi, idant geidžiantieji mums pikto bereikalo nesidžiaugtų, skubiname paaiškinti, kad ta atmaina tik tai tuožyginė ir jos siekinys ne nužudymas „Varpo“, bet sustvirtinimas jo tolesnio buvio.

Visi jug gerai žino, kad rupeščiai išleidimo „Varpo“ doriski ir piningiški, sukrauti ant pečių mažo skaitlelio žmonių, kurie patys neturi ištekliaus sukrautu piningu ir dėl prilaikymo tėvyniško laikraščio nemažai varginasi.

Per aštuonis metus, nežiurint ant įvairiausių klūčių, laikėmės tvirtai. Jeigu laikraščiu užtektų vien doriskų rupeščių, tai galėtume teip-pat laikytis ir toliau, nes doriski rupeščiai mūs nebaugina. Bet rupeščiai piningiški dikčiai alsina ir turime nors ant trumpo laiko palengvint sunkenybę, kad per daug sāv nepaalsintume ir kad tai neatsilieptų kartais ant laikraščio buvio paskesniame laike.

Teisybė, yra jug pagelba pašalinė, nuo skaitytojų, bet ant tos pagelbos mūsų sąlygose negalima dėti daug svarbos ir daug reikalauti. Viena: dauguma mūs visuomenės inteligentų brangiausia žmogaus ypatybė, *manymą*, tyčia slogina ir varžo visokiais panciais — tie inteligentai nerems laikraščio, branginančio liuosybę minėtos, žmogaus ypatybės. Antra: inteligentų, kurie „Varpa“ supranta ir skaitymą jo nelaiko per nusidėjimą, mūs visuomenėje da nedaug ir tie patys teip išmėtyti po margą svieta, kad net susizinti su jais yra sunku — nuo tų inteligentų pagelba negali but didelė ir suspėti savo laiku.

Dėlto-gi nusprendėme išleisti tiek tik tai numerių, kiek galime išstėti mes patys, nesizūradami ant pagelbos pašalinės. Per tai laikraštį pastatome ant tvirtesnio pamato. O sumažindami rupeščius piningiškus, galėsime daugiau paaukauti laikraščiu rupeščių ubriškų.

Kada išstėsime, tai vėl padauginsime laikraščio numerius, arba išleisdinsime prie „Varpo“ rimtesnio turinio knygas.

Tuo žygiu esame ramus, kad už sumažinimą skaitliaus numerių *ne mums* gėda.

Redakcija „Varpo“.

Keistutis.

Tragedija penkiuose aktuose

lenkiškai parašė A. Asnyk

vertė

Vincas Kapsas.

(Pabaiga.)

Konradas.

Kersija sunkiai sirdis privestoji!
 Visame sviete nėra anė vieno,
 Kurs, žaizdas mana išarti pamatę,
 Pasigailėtų ir aukų didybę
 Išmieruot teiktus. Tėve! ar-gi nieko
 Sirdis nesakė? Ir tiki į mano
 Išdavėjystę, kuri keršintoją
 Pridengia savim? Ar tau nesnabzdėjo
 Paslaptas balsas, kam viską sumyniau?

Keistutis.

Aš tiesaus kelio visada laikiausi.
 Dievų klausydams, mylėdams tėvyne,
 Su teisybe vien gyvenau — dėlto-gi.
 Sunktakių melo arba apgavimo
 Nė nepažistu: Aš, matai, pripratęs
 Svarstyt ir spręsti ne siekius, tik darbus.
 Ir suprast stengiu, ką akys parodo.
 Žinau vien tiesą — ir netikiu dūrai,
 Kur gudriai seka galvažudžių pėdas.

Konradas.

Tėve!

Keistutis (lyg pats sau).

Senei jau netekau to vaiko,
 Kuriam daugiausiai sudėjau aš vilties,
 Dručiai tikėdams, kad išvien su manim
 Zokono gaują baidys nud mūs girių,
 Kad parems mane, mirtinai kovojant
 Su siaubunu tuo, baisesniu už lokį
 Padukusį ir apsaugos seną
 Galvą nuo smugių įsėm-garbės mano
 Dalininks pirmas, paveldėtojas jos!

(susigrūdinęs)

Bet nelaimingai sau ir jam išlėmiau,

Glostydams tankiai kudikio galvele,
Nės pats sugriovė ir viltį, ir laimę,
Jis, numylėtas iš visų labjausiai.

(apsiblausęs, gailindamasis)

Netekau vaiko.

Konradas:

Tokiais gailiais žodžiais
Nekalbėk, rodos dusaudamas daigto,
Kuris negriž jau — gailėstis auga
Teip nišmieruotas, kad gal verksmu trukti
Vyro krutinė.

(luktelėjęs)

Ar netiki, tėve,

Kad aš tėvynės parduoti nenoriu?
Kad aš paskyriau gyvenimą savo,
Tik vienam darbui, kūrįsai Lietuvą
Mūsų išgelbės ir už ją atkersis?
Butautis tavo gyvės tik numiręs!

Keistutis.

Kas gali būti — apie tai kiti spręs;
Ateitis gali jį paskui išteisinti
Ir ploti rankoms už laimingą siekį,
Visai užmiršus, kur suteptas buvo.
Bet aš, kurio jau gyvenims teip trumpas,
Aš bjauraus grudo pasėlj regėjau:
Seimynoj vienus sielvartus, lindnumą,
Džiaugsmą mus priešų, Lietuvos nelaimę,
Ir sena mano galva nenuvokia,
Kaip gelbės žemę, kas garbės netekęs.
Sunku, sunku tam, kas pabandė melo,
Sutepė dvasią, nors ir gero trokšdams,
Atgyt išnaujo rubuos nekaltybės
Ir vėl nušyisti su darbais teisingais.
Netstoš jo niekad amžius prakeikimas,
Painiodams jojo siekius kogražiausius,
Prie nuodėmių stums, prieš kurias pats purtos,
Ir ves tolyn vis, kur daugiau erskėčių —
Ko pats nekenčia, turės pamylėti,
Ką nor išgelbėt, da labiau prapuldys —
Ir visas darbas suteptų jo rankų
Noroms nenoroms pavirsta į pikta.

Konradas.

O tėve mano! nenorėk atimti,
Prie galo kelio paskutinės vilties!
Nepavesk manę kurčiai, tamsiai nakčiai,
Kad abejodams turėčiau numirti!
Nės, jeigu siekio nepriėjęs zusu,
Tai man nė kokia neatleis dievystė.

(nužemintai meldamas)

Tėve Keistuti! pasigailėk vaiko,
Kuris teip kenčia už jaunos puikybės
Drasų siekimą! Išskėsk savo glėbį
Aš prisiglausiu nusizeminęs jau
Ašaras liesiu ant tavo krutinės
Atleisk man kaltę

Keistutis (ausigraudinęs, lyg sau).

Vargšas mano vaikas.

Konradas (surikęs, puola Keistučui į glėbį).
Tėve!

Keistutis.

Sūneli!

Konradas.

O! tas vienas žodis
Nuim nuo manęs visą prakeikimą.
Glėbyje tavo vėl anšra sugrižta,
Kuri žibėjo prie mano lopšelio.
Ar man atleidi?

Keistutis.

Vaikai nedėkingi

Jus nė nežinot, kas tai tėvų meilė,
Kuri su jumis į bedugnes lekia,
Ir skausmu savo pati savę kursto;
Nors kelia balsą rustų, nusimimus —
Viską užmiršta ir atleidžia viską.
O sunau mano!

(prispaudžia Konradą prie krutinės.)

Konradas.

Kaip ramu ilsėtis
Glėbyje tavo! O, kad teip ant ilgo
Užmigt galėčiau!

(luktelėjęs, nerimstas)

Tėve! laikas bėga

Ir mintis bunda baili, rupestinga
Skubinkim, tėve! Eik iščia, nelaukki!
Eikim tik eikim!

(eina kelis žingsnius prie durų ir sustoja, matydamas,
kad Keistutis paskui neina.)

Keistutis.

Bereikalo lauki

Manęs, suneli — aš iščia jug neisiu.

Konradas.

Tėve, turiu aš išvest iščia tavę,
Jug man atleidai?

Keistutis.

Atleidau, vaikeli —

Bet jau sunku man pabėgti su tavim.
Ka-gi aš veikčiau dabar jusų sviete
Pribaigtas senis gedulių ir amžiaus?
Mano liuosybė taps tik nauda priešūi.
Nenoriu būti priežastimi vaido,
Nenoriu tapti įrankiu kryžiuoju,
Velyk man ščia ramiai pašimirti.

Konradas.

Aš tau prisiekiu, kad išrasiu kėlią
Ištrauktų tavę iš kryžiuoju vylio,
Aš pritaisysiu atilsį tau saldu,
Kuric jau niekad nedrums pikti žmonės
Tik-eik su manim!

Keistutis.

Ne, Butauti mano!

Palikkit manę jus mano likimui.

Teip bus geriausiai. Nės kartais nenoroms
Galiu nelaimę įvykdint mus žemei
Ir tavo kojas kaip akmuo apsunktint —
Kad paskui tavę svetimi pažintų.
Dėl valandėlės gyvenimo menko
Nenoriu pirkti teip brangiai liuosybę.

Konradas.

Tėve!

Keistutis.

Teip liepia dorybė ir protas,
Veltui negundyk, nės neatmainysiu
Jau savo žodžio.

Konradas.

Pasigailėk manęs!

Keistutis.

Svietas man šiandien — dykuma tamsioji.
Kuo būvau gyvas — išplėšė man žmonės.
Negrįž kas buvo, nekels jau numirę.
Esmi jau niekas, nēr' ko man nę grįžti.

Konradas.

Tėve! ar neisi?

Keistutis.

Ne.

Konradas.

Tai per nevalią
Iščia išnešim; Albaņą pašauksiu,
(skubiai išbėga pro duris ir per prieangį po tiesei.)

Keistutis (žiurėdamas paskui išeinantį).

Vaike, vėlu jau!

(apsisukęs pamaži išeina nuo scenos pro duris po
kairėi. Neužilgo pasirodo ant prieangio Marė su
Bilgenu ir įeina per grotines duris ant vidurio scenos.)

Scena VI.

Marė ir Bilgenas.

Marė.

Pilyje kryžiokai

Istabus daigtas.

Bilgenas.

Jie čia nuo-pat ryto.

Marė.

Tur but ką spendžia. Ar žinai vardus jų?

Bilgenas.

Konradas, Kunonas ir Albanas senis.

Marė.

Laiku suspėjau. Juų siekiai reikia
Perkirst išsykio. Kur yra Keistutis?

Bilgenas.

Skyleje šitoj.

Marė.

Gerai. Pašaukk mano
Žmones. Žiurėki, kad nebutų trūkšmo!
(Bilgenas išeina tuo-pat keliu, kuriuo atėjo. Marė
atsikrėpia ant Keistučio kelnorės graudendama.)
Dėde! dabartės atsiteisim mudu.
(Ant prieangio pasirodo Kunonas ir įeina per grotas.)

Scena VII.

Marė ir Kunonas.

Kunonas (nusistebi, išvydęs Marę).

Tikėt nenorui kunigaikštienė čia?

Marė.

Ką? ar stobiesi, manę čia išvydęs?
Visoki žmones susitink ant kelio.

Kunonas.

Bet koki siekiai?

Marė.

Ar tamista nori
Žinot? Žinoki; atėjau žudyty.

Kunonas.

Ar tai tau rodos, kad duosim?

Marė.

Apseisiu.

Be jų davimo.

Kunonas.

Tokis baisus darbas!

Marė.

Apsimetimo kalbą tą palikęs,
Pasakyk syki, ką jums mano siekis
Gali užkenkti?

Kunonas.

Mes ginam prispaustūs.

Marė.

Ar tai teisybė? Tegul ir teip buna!
Vienok Keistutis netiks jums jau niekam —
Veltui tik leidžiant pinigūs ir laiką.
Jūs Konradui jug tikite begald,
O jis, gudruoliūs, veda jus už nosies,
Norėdamas tėvą išgelbēt

Kunonas.

Neaiszku.

Marė.

Bukit atsargūs — nės išduos jus, budams
Sunum Keistučio!

Kunonas.

Konradas?

Marė.

Nemoku.

Aiškiau kalbėti. Jo pati pažino.

Kunonas (pradėdamas suprast).

Kaip dabar aišku!

Marė.

Jūs jį prižiūrėkit.

O aš tuotarpu pas kalinį eisiu.

Iki numerdės, te mirties skanumą

Pirmi du pažįsta, paregėjęs mane!

(Eina pro duris po kairei į kitą kelnorę.)

Kunonas (mąstydamas).

Konradas?! Gyvatė! Dabar išsiaiškin

Mišlių daugybė.

(Konradas pasirodo ant priešangio, bėgdamas, greitai ant scenos.)

Scena VIII.

Kunonas ir *Konradas*.

Konradas (įbėdamas.)

Visur jūs jieškojau.

Kunonas (šaltai).

Ko tau reikėjo?

Konradas.

Ginasi Keistutis,

Bėgt nenorėdamas.

Kunonas.

Tai tegul sau lieka —

Tai bus geriausiai.

Konradas. (greitai).

Veskim per nevalią.

Kunonas.

Nevalią? kam tai?

Konradas.

Nežus jisai šičia.

Kunonas.

Tai da gerai bus. Užmokės lietuviai

Už jojo mirtį brangiai, o jo kraujas

Prisikabinti prie Jėgailos turi.

Konradas (pykdamas).

Ir kešim šitai?

Kunonas.

Tai virs mums į naudą.

Konradas (suerzintas).

Ar atmainei jau nuomonę?

Kunonas.

Sakyčiau,

Dabar tvirtėsnė. Jo mirtis mums gero

Daugiau gabena, ne kaip ilgas amžis.

Konradas (ipykęs).

Man kitaip rodos.

Kunonas (įžymini).

Gal turi tū savo

Atskirą siekį.

Konradas (nusistebėjęs).

Aš?

(Marė grįžta ant scenos pro duris po kairai.)

Scena IX.

Kunonas, *Konradas*, *Marė*, paskui *Bilgenas* su samdininkais, paskiausiai *Albanas*

Konradas (pamatęs *Marę*, persigandęs).

Ir *Marė* šičia?

Kunonas (pasityčiodamas).

Svečiuos pas dėdę . . .

Konradas.

Marė! Ją išvydus,

Siurpuliai ima. Kaip čia ji išgelbėt?

Lieka tik kardas — kad ir pačiam galas!

(ant priešangio pasirodo *Marės* samdininkai su *Bilgenu* ir tyliai slonka ant scenos. *Konradas*, pamatęs juos, kreipiasi ant *Kunono*.)

Ko jiems čia reikia?

Marė.

Tai, jie geri žmonės —

Eina su manim nužudyt *Keistutį*.

Konradas (išsitraukdamas kardą).

Kardas neleis jų!

(samininkai persigandę traukiasi. *Kunonas* teipgi išsitraukia kardą.)

Kunonas (užstodamas su kardu *Konradui* kelią).

Sustok! anė žingsnio!

Konradas.

Geležis tavo nesulaikys manęs.

Kunonas.

Aš vardan mistro prisakau tau.

(samininkai, pasinandoję, įeina su *Marė* ir *Bilgenu* pro duris po kairei.)

Konradas.

Leiskit!

Galvažudžiai, jei gyviems likti miela!

(*Albanas* ateina nuo priešangio ant scenos)

Kunonas (užstatęs kelią su kardų).

Metei liėyną! Tu sunus *Keistučio*.

Tu išdavikas!

Konradas.

Žinai? Gerai, Amžiu!

Tavo jau galas. Kitiems tai apreiksi,

Be galvos grižęs.

(prišplria su kardu *Kunoną*, o tas ginasi)

Kunonas (besigindamas ir pamatęs *Albaną*).

Tu žysi, drąsuoli!

(*Albanui*)

Albane, peilį paėmęs, nudurk jį!

(mušasi).

Albanas.

Peilis tau tiktų — bet *Konrado* kardo užteks tam žygiui.

Kunonas (įsiuolęs).

Alban! išdavike!

(mušasi su *Konradu*)

Keistutis (už scenos).

O žmonės, žmonės!

Konradas.

Dėl dievų šventųjų!

Tai balsas tėvo!

(Marė įsėina ant sėonos ir pamazi atsitraukia ant prieangio, iš kur tulą laiką tėmijasi. Konradas su visu smarkumu prispiria Kunoną.)

Zuk greičiau! Iš kelio!

(Kunonas puola ant žemės. Konradas su kardu įbėga greit į kitą kelnorę po kairei.)

Kunonas.

Išdavims peklos! (miršta)

(Marė prasitraukia nuo scenos visai)

(Konradas neužilgo grįžta, prilaikydamas glėbyje Keistutį.)

Scena X.

Konradas. Albanas.

Konradas

(klupščias priklausydamas Keistutį, susigraudinęs.)

Pabušk, tėve mielas!

Layonās tyso ant kalinio slenksčio —
Nėra pavojaus.

(palukėjęs, nusiminęs)

Veltui! Jau iš kapo

Nė viens negrižta,

(atsistodamas)

Tai jau širdies ryšis

Visai sutrukęs . . . Dabar mano mintys

Ant visados jau suklimpo į kranją.

Neriša niekas . . . likau tik pats vienas.

(apsiblansęs, pasiduodamas)

Tai tolyn drąsiai! kur užvestas kelias —

Nuodyt, žudyti ir naikinti priešų.

Albanas.

Eik! ir žudyki!

Uždanga nusileidžia.

Galas akto penkto ir paskutinjo.

Ką darom'?

Da neprisiartino laiks, kad lietuviai galėtų duot pažinti svetimtaučiams, jog Lietuva nebėra *terra incognita*.

Pakelti tautą akise savo ir kitų mes galim tik per mokslą, eidami keliu specializacijos; tik tokiu budu mes pasieksim viršunes dabartinių reikalavimų, idant toliaus, likus da energijai, prasimūst naujus kelius, o je ne, tai but naudingais populiarizatoriais savo mokslo šakoje.

Mūsų dabartiniai darbininkai negal ir nenor suprast tos gilios ir prastos teisybės, kad su nauda ir pasisėkimu galima darbuotis tik pagal savo kompetenciją, nės kiteip iš mūsų darbo nieko gero nišėis.

Gana prisiziurėt į kokį nors numerį Varpo, kad persitikrint tame dalyke. Nebuvimas

programos, žemas tonas, straipsniai su erzini-
mais ir apsurdais tame inteligentų organe
užkaintina ir neinteligenta.

Mūsų daktarai rašo socialiogiškoje šakoje mokslo pavesdami mediciną drauge su autoritėtu geriausių gydytojų kaimo boboms, su kurioms jie per silpni išvaryt konkurenciją. Daktarui reikia įsikalt į galvą, kad speciališkas mokslas pripratina minti (*cogitare*) ir atiduotis tik to' šako' mokslo, kuriai žmogus atsidavęs. Speciališkas mokslas, išdirbdamas įpatingą budą protavimo, uždeda, teip sakant, ant mūsų akių įpatingus akuliorius, be kurių negalima tikrius išpažint dalyko, be kurių mes, kaip sako pasaka, matome dulkę, o n' užtėmyjame kalno. Gydytojams, žiurintiems per daktarystės akuliorius ant Lietuvos, Lietuva išrodo ligonių, kuriam reik parašyt receptą ar padaryt operacija, idant ja išgydyt. Štai viens recepts: drebėkime, neveskime, o išgelbėsime tėvyne. Nesuprantamas dalykas, kaip galima Lietuvos inteligentų organe taipinti tokius monstrum-receptus: jug ir tamsiausias protas neapšviesto žmogaus permanys, kad be šeimynos nesūtversi tautos, o šiek-tiek apsipaziņes su sociališku mokslu pasakys: je socialiogiškame alfabetė literarą *a* priimt už vyrišką ypata, *b* už moterišką, tai gausim praščiausia silabą *ab*, po kuriai eina daugybė kitokių kombinacijų juo tolesnių tuo painesnių, sunkiai suprantamų o kartais ir visiškai nepasiduodančių net augšiai išminčiai specialisto. *O mes prasti duonpelniai, nesiliabizuodami a+b, dirbame ant naudos (!!...) tėvynės dirbame vis prakaituodami ir šaukdami: „te gyvuoja Lietuva?!...“*

Pro domo sua.

Straipsnyje „Ką darom“ patalpintame šitame numeryje p. S. begalo aštriai užpuola ant „Varpo“ ir jo sandarbininkų. Redakcija talpina jį draugia su šituo mano atsakymu ant S. kritikos, idant skaitytojas galėtų persiliudyti, kame teisybė.

Bradėdamas polemiką su p. S. iš pat pradžių turiu apreikšti, kad aš nesutinku su juo nė viename punkte. Pirmučiausiai, apskritai imant, aš nesutinku su jo budu kritikos svetimų nuomonių. Kritika yra tai vienpusis apsvarstymas svetimų nuomonių *sine ira et studio*, surinkimas visų argumentų *pro et contra*, o ant galo išvedimo nuomonės paties kritiko paremtos teip-pat ant argumentų. Kritika be argumentų, susidedanti tik iš grynų žodžių papeikimo ar pagyrimo, neturi jokios vertės; net ir kritika ją galima vadinti tik dėl mandagumo, pagal-gi teisybę yra tai paprastas išplūdimas.

Straipsnyje p. S., mes veltui jieskotume argumentų patvirtinimo jo išmėtinėjimų. Rasi-
simė tenai I), kad pakelti tautą akise savo ir
kitų galima tiktai keliu specializacijos II);
kad mūsų gydytojai nusikalsta rašydami apie
daigtus nepriklausančius jų specializacijai
III); kad „Varpe“ nėra programo, kad žemas
tonas, kad yra straipsniai su erzinimais ir
absurdais IV); kad daktarai nori išgelbėti
Lietuvą monstrum — receptais ir tt. ir tt.,
bet nerasiame nė vieno argumento patvirtini-
mai tų išmėtinėjimų. Šitame dalyke p. S.
eina takais pramintais mūsų klerikalų. Mūsų
klerikalai savo užpuldinėjimuose ant inteli-
gentų, niekadose nevartoja argumentų patvir-
tinimui savo užpuolimų. Ta taktika yra tame,
kad tik juo daugiau purvų drėbti į akis prie-
šininkams, nesirupinant apie tai, kam pagal
teisybę tie purvai pritinka: ar jiems patiems
ar jų priešininkams. Ten, kur nėra argumentų
viršus priguli tam, katras tur didesnę drąsą.
Norėdamas būti teisingu, turiu paminėti, kad
paskutiniame laike jau ir mūsų klerikalai,
persitikrinę, kad jų keiksmų neparemtų argu-
mentais, mažai ką tenori klausyti, savo už-
puolimuose ant inteligentų pradėjo vartoti argu-
mentus. Teip Nr. 12 „Tėvynės Sargo“ 96 m.,
neapsikakina grynų žodžiu, kad „Varpas“ ir
„Ukininkas“ o su jais visi inteligentai „uni-
versitetus“ išėję, yra socialistai, bet parėmimui
to tvirtinimo pridėda, buk knygutė „Krumplių
Jonas“ yra „Uk-ko“ priedas. Nors tai yra
grynas melas, nors toji knygutė niekad nebuvo
„Uk-ko“ priedu, bet ne tame svarba — svarbu
tame, kad ir klerikalai suprato reikalą argu-
mentų, norint melagingų, o tai patėmytina,
kaipo *signum temporis*.

Ponas S. ligsiolaik da nesuprato svarbumo
argumentų. Tiek apie kritišką vertę straps-
nio p. T. Dabar skaitytojai, paimdami pa-
grečium kiekvieną punktą užmėtinėjimų p. S.
apsvarstysime.

Pradėkime nuo pradžių.

Kaslink tvirtumo, kad lietuviai nedavė
savę pažinti svetimsaliams, negalima daug prieš-
tarauti. Tiesa, lietuviai tuotarpu davė savę
ir savo norus pažinti tik artymiausiems sve-
timsaliams lenkams, maskoliams ir vokiečiams.
Tolymėsniam svietui nedavėme da savę pa-
žinti teip, kaip štai padarė čekai, bulgarai,
grekai, arba armėnai, nės neesame da teip
sūbrende politiskai, nės privalome da daugiau
apšvietimo igyti.

Visai kita kaslink kelių, kuriais mes ga-
lime „pakelti tautą akise savo ir kitų.“ Pons
S. išranda vieną tik kelią, tai specializaciją
mokslų. Tik tokju budu mes „pasiėksime“
girdi, „viršunes dabartinių reikalavimų“, o

jai to neįstėgsime, tai galime imtis bent prie
prasčiausio darbo, tai yra populiarizacijos ir
tai kiekvienas tik savo mokslo šakoje.

Iš šito matyti kad p. S. yra didelis ari-
stokratas. Jis nori, kad ne pati tauta duotų
apie savę žinoti kitiems, bet tą dalyką pa-
veda keliems mokslų specialistams, kurie
pramuš da ir naujus kelius tautai. Tauta-gi
turi laukti, kad tie specialistai, netekę ener-
gijos specializuotis ir mušti naujus kelius,
išmes jai kelias populiariskas knygutes, kaipo
trupinius nuo skanaus specialistų stalo. Gal
but, daug gražiaus išrodytu, kad istorija pri-
gulėtų ne nuo purvinių artojų ir mėslavežių,
nė nuo suodinių kalvių ir pabriku darbininkų,
bet nuo puikiai apsirėdžiusių, gražiai išvei-
zinčių mokslų specialistų. Gal teip butų ir
gražiaus, bet teip matyti ir garsinti tokias
teorijas leista buvo tiktai praėitame šimtme-
tyje, o šitame šimtmeetyje tokia nuomonė yra
baisus anachronizmas. Mat šitame šimtme-
tyje, kaip parodė atsitikimų bėgis, vadžias
istorijos imė į savo rankas žemesnė luoma,
arba tiesiogiai sakant *vulgus*. Jeigu p. S.
nenori tam tikėti, mēldžiu nors paviršium
dirstelti istoriją šito šimtmečio. Tam jis per-
siliudys, kad ne toji tauta pralenkė kitas, ne
toji „pasiekė viršunes šiandienykščių reikala-
vimų“ ne toji „prasimušė naujus kelius“, kuri
visus savo reikalus pavedė specialistams, ne!
tokios tautos da ir šiandien blaškosi pančinosė
nelaimės. Laimingiausios šiandien yra tos
tautos, kurių spēka nė specialistuose, bet
viešame apšvietime, politiskame išsilavinime
tautos. Ne specialistai sugriovė feodaliską
Prancuziją ir padarė ją ant ilgo laiko zibintuvu
laisvės, nespecialistai pakėlė tautas: čekų,
bulgarų, grekų, armėnų ir kitų. Tai padarė
pati tauta. Juo tauta yra apšviestėsnė, juo
geriaus supranta savo politiskus reikalus, juo
greičiaus gali „pasiekti viršunes dabartinių
reikalavimų.“ Spėka ir gerovė tautos yra
pačioje tautoje. Pertai ne tas inteligentas
atnės didesnę naudą savo tautai; kuris taps
siauri nors ir garsiu specialistu savo mokslo
šakoje, bet tas, kuris nesiekdamas „viršunių“
specializacijos, aiškins tautai jos politiskus
reikalus ir platins apšvietimą, populiarizavo-
damas netik savo specialiskas mokslų šakas,
bet ir visas kitas šakas, apie kurias jis turi
tiek supratimo, kad supopuliarizuoti galėtų.
Tautai mažai naudos iš to, kad koks nors p.
A., budamas specialistu astronomų, atras
naują 10-tos eilės planėtą, arba p. B. buda-
mas daktaru, išras naują bakteriją. Daug
daugiau naudos ji turi iš tokių, kurie gali
duoti patarmę, jieškant šviesos ir politiskos
laisvės.

Ir teip, aš nepripažįstu didelės svarbės specialistų apskritoje tautos laimėje. Aš netik ką nematau Reikalo uždrausti inteligentams, išeiti iš siauros specialistikos sferos, bet atpenč aš reikalauju, kad kiekvienas mūsų inteligentas, norintis būti naudingas savo tautai, darbuotusi netik savo specialistikame, bet ir kitose mokslo šakose pagal savo kompetenciją. Sakau pagal kompetenciją, nes negerei darytu tas, kuris imtusi populiarizuoti tai, apie ką pats neturi jokio supratimo. Jeigu-gi inteligentas yra vidutiniai susipažinęs su kokia nors mokslo šaka, norint ir nėra specialistu, aš pripažįstu jau jo kompetencija populiarizuoti tą šaką, naudojanties žinoma iš šaltinių paimtų nuo specialistų. Pons S. visiškai be reikalo teip pasipiktinęs iš daktarų už tai, kad jie drįsta rašyti „socialiogiškoje mokslo šakoje“, bereikalo ir neteisinaigai prikašioja jiems, buk per tai mediciną jie pavedė kaimo boboms, kurios turint autoritetą geriausių gydytojų, o gydytojai, buk per silpni išlaikyti konkurenciją. Aš netik nelaikau už pikta tokio rašymo gydytojų, atpenč aš laikyčiau už pikta, jeigu mūsų gydytojai, populiarizuodami savo mokslo šaką, dalį laiko nepašvestų populiarizavimui kitų mokslų, kuriuose jie užtektinai išsilavinę. Kas-gi link pasisekimo kaimo bobų, kaipo gydytojų, tai matyt p. S. niekad os to gerai neapsvarstė. Jam prireikėjo mesti pikta žodi į akis tiems, kuriuos jis iškolioti nori, jis ir metė, nežinrėdams ant teisybės.

Gerai; tegul išsipildė valia p. S., ir nuo šios dienos nė vienam neleista iškišti nosi iš savo specialistikumo; daktarai vien tik raujasi su bobomis už autoritetą, juristai skaldo galvas visokiems pakampiniams advokatams, matematikai mano tik apie skaitlius, žodžiu, Lietuvoje visi pririšti prie saito savo specialistikumo. Kas iš to išeitu? Išeitu tai, kad platinimas apšvietimo pereitu vien tik į rankas maskoliškų „učitelių“; rupestį apie mūsų politiskus reikalus paimtu maskoliški žandarai ir policijantai, nės tik jie vieni yra patentuoti specialistai politikoje.

O ką apie literaturą — nėra ką ir kalbėti, nės pas mus tapti specialistu literatoriu tai vis tiek, ką paskirti savę ant myrio badu. Ant galo da ir bobos su pakampiniais advokatais, kad tik negytu didesni autoritetą, ačiu tokiam padėjimui. Pagal mano nuomone ne tiek daktarai specialistai naikina autoritetą bobų gydytojų, kiek viešas pakilimas apšvietimo tautoje. Užtenka nors paviršium žvilgterėti į kelią tautos, o galima persitikrinti, kad bobos turi didesni, pasisekimą toje tautoje, kuri yra mažiaus apšviesta, nors

visur daktarai specialistai yra pabaigę lygų mokslą. Man priežastis to dalyko yra labai aiški. Tamsus žmogus, nesuprantantis mokslo galybės, netiki mokintiems, bet noriaus itiki boboms, kurios naudojamosi iš jo tamsumo gydo pagal jo paties prietarus ir itikėjimą. Idant tas dalykas da aiškesnis būtų, paimkime tokį atsitikimą. Duokime, kad likimas būtų privertęs mirusį daktarą Chareot, kurį visi jug laikė per puikiausia specialistą, apsigyventi ir praktikuoti kur nors tarpu gotentotų. Kaip rodosi p. S. ar jis būtų ėmęs mediciną iš vietinių burtininkų-gydytojų? ar būtų sumažinęs jų autoritetą? nors Chareot tur but nerašė nė vieno socialiogiško straipsnio. Ne! Man rodosi, kad Chareot, būtų priverstas arba badu mirti tarpu gotentotų, arba apsimesti savę tokiu-pat burtininku, kaip ir kiti. Kovoti su burtininkais savo specialistikumu tarpu tamsių gotentotų negalima. Tegul lietuviai tai ne gotentotai, bet ir čion pasiseklimas bobų daktarų priguli nuo tos-pat priežasties — nuo tamsumo, ir tas, kuris nori kovoti su toms boboms pirmučiausia turi kovoti su tamsumu; o geriausia kovoja su tamsumu tas, kuris populiarizuoja visas jam žinomas mokslo šakas. Žinoma gydytojas, privalo mokėti savo šaką, jau ne dėl to, kad kovoti su boboms, bet dėl to, kad netaptu apgaviku. Kiek man žinoma, beveik visi mūsų tautiečiai — daktarai, gyvenantieji Lietuvoje, turi tarpu žmonių garbę gerų, sąžiniškų gydytojų.

P. S. teip įpykęs ant mūsų daktarų (įstabu kodėl jis nepyksta ant juristų!) drįstančių atsitraukti nuo savo saito, kad mato tame šaltinį viso blogo. Pagal jį pertai „Varpė“ ir programo nėra, ir tonas žemas, pertai straipsniai su erzindais ir absurdais. Gaila, ir labai gaila, kad p. S. nepasirupino pridėti nors kelis žodelius parėminusi šitų savo tvirtinimų. Ar-gi „Varpė“ nėra jokio programo? Kad p. S. nebutų teip šykštus ant žodžių, jis būtų bent paminėjęs koks programos jam geistinas. Jis tur but žino, kad kitose tautose kiekviena frakcija turi savo organą. Yra ten laikraščiai ir konservatyvų, ir liberalų, ir radikalų ir kitų. Tą-pat tur but norėtų p. S. ir pas mus. Kalbėti lengvians negu padaryti. Kad tai įvyktų mums reikia pirmučiausia iškovoti didesnę laisvę. Tuo tarpu pakanka ir vieno „Vārpo“, kurio programos yra tautiškai-demokratiškas. Aš meldžiu p. S. parašyti mums, koks programos jam būtų geistinas, o teipo-gi apie tai, dėlko tonas „Vārpo“ išveizi „žemu“. Jeigu augštu tonu p. S. laiko tokį, kokis yra jo straipsnyje, tai mes išsykio dėkavojame už gerą patarmę.

Teip-pat užkviėiu p. S. paaiškinti, kame mato „Varpe“ straipsnius „su erzinimais ir absurdais“. Kaslink manęs, tai visame „V.“ 96 metų es atranda vieną tik straipsnį „su erzinimais ir“, tai straipsnis p. S. „Ką darom“. Kuo-gi, jei ne erziniu, galima pavadinti metimą aštrių žodžių, neparemtų jokių argumentų? Bet „Varpo“ redakcija tame nekalta. Mes laikomės tos tiesos, kad visados reikia duoti vietą balsams priešininkų, nės tokiu budu teisybė geriausia išsiaiškina. Dėlto tik ir patalpiname straipsnį pono S.

Toliaus p. S. liepia daktarams „išikalti į galvą, kad speciališkas mokslas pripratina minti ir orientuotis tik toj' mokslo šakoj', kuriai žmogus atsidavęs“. Aš-gi rodyju jiems ne tik ką neįsikalti tokios vienpusiškos nuomonės, bet da-gi greičiaus iškalti lauk, jeigu kuris jau turi įsikales. Logika mat visur vienokia. Kas moka liogiškai manyti, kaipo daktaras, tas visame kame sanprotaus liogiškai. Poniui S. bereikalo rodosi, kad daktaras į ką tik pažiūrės, pamatys tiktai ligonį, ką tik ims rašyti išeis tik receptas. Kaipo paveikslą tokio nenormališko daktaro smegeninės p. S. paduoda vieną mūsų sandarbininką, kuris turėjo nelaimę parašyti viename numeryje „Varpo“ šių metų, kad pagal jo nuomonę tiems mūsų inteligentams, kurie nori daugiau laiko pavesti tėvynei, geriaus yra nevesti. P.S. bairai supyko už tokią atskalinystę, negalėjo net susiturėti nuo išplūdimo gana neparliamentariškais žodžiais: „nesuprantu kaip galima Lietuvos inteligentų organe talpinti tokius monstrum-receptus“ arba „jug ir tamsiausias protas neapšviesto žmogaus permanys“. Aš grūnai nesuprantu už ką p. S. teip didei užsirustino. Autorius to straipsnelio parašė tik tiek, kad pagal jo nuomonę nevedęs inteligentas gali daugiau darbuotis dėl tėvynės, negu vedęs, nės nevedęs, neturėdamas šeimynos, neprivalo apie ją rūpintis ir tt. ir tt. Tarytum kas čion įpatingo! Poniui S., jeigu jis nesutinka su ta nuomone, visai nepriderėjo nė bartis, nė šaukti „drebėkime, neveskime“, tik ruščiai, šaltai pasakyti, kad jis nesutinka su autoriaus nuomone ir paduoti savo argumentaciją. Per savo begalinį supykimą p. S. nė nepatėmyjo, kad jis iš adatos vežimą priskaldė. Autorius ano straipsnelio sako, kad geriausiai nevesti tik inteligentams ir tai tik tiems, kurie norėtų daugiau laiko pašvesti tėvynei, o p. S. šaukia, kad ansai savo receptų monstrum nori pragašinti Lietuvą, nės girdi „be šeimynos nėra tautos“. Man rodosi, kad mūsų tautoje, susidedančioje iš 300 000 žmonių, nebus žymu, jeigu kokia 10 inteligentų liktū nevedė.

Prie galo p. S. kalba apie kas-žin kokias kombinacijas, kurios gali išėiti iš litarų *a* ir *b*, paimtų iš socialioogiško (dėlko iš socialioogiško??!!) alfabeto. Litara *a* turi, girdi, reikšti, vyrišką ypatą, o *b* moterišką. „Prasčiausia siliaba“, sako p. S., bus *ab*, o toliaus išeisė teip painios kombinacijos, kurias, girdi, sunku suimti ir „augštai išminčiai specialisto“ (p. S. be specialisto nė žingsnio žengti nenori). Mat, norint ne esmi specialistu nė socialioogiškuose dalykuose, nė daryme kombinacijų iš „socialioogiško alfabeto“, tas dalykas išveizdi labai aiškus. Iš vyriškos ypatos *a* ir moteriškos *b*, pirmučiausiai išėina, kaip p. S. labai teisingai sako, prasčiausia siliaba *ab*, t. y. pora jāunavedžių, kuri (siliaba *ab*) tolesniame laike butinai pavirsta į kombinaciją *abc*, kur *c* yra tai lėlė vyriškos ar moteriškos lyties; einant metams, kombinacija *abc* gali pavirsti į *abcd* ir tt. Kame čion painumas? Supratimui to nereikia specialisto. Visai kitas dalykas, jeigu pakelsime klausymą apie tai, ką norėjo išreikšti p. S., minėdamas šitas kombinacijas. To, apart paties pono S., jokiš specialistas tur but negalės suprasti. Da mažiaus suprantamas yra užbaigimas straipsnio, pradėdant nuo žodžių „o mes prasti duonpelniai, nesiliabizudami $a + b$ “ ir tt. iki galo. Kokį susirišimą turi jie su visiu straipsniu, gal paaiškins mums p. S. kitą kartą.

Tėvynės varpai.

Pabaigai Senų metų senas dalykas su nauju pamušalu ir doriškais išvadžiojiniais.

O vienok buvo gadynė, kada maskolių vyriausybė pati rengėsi išleisti lietuvišką laikraštį lotyniškėmis litaromis.

Metuose 1863 pakirta prieglobėjui Vilniaus mokslo apyruobės 6000 rublių ant išleidimo liaudies laikraščio maskoliškoje ir lietuviškoje kalboje.

Straipsnyje „Prie klausymo apie išleidimą liaudies laikraščio siaur-vakariniame krašte“ (Журн. Минист. Народ. Просв. 1868r.) pons Kornilov aprašo viso to dalyko istoriją, kurią aš, sutrumpinęs, skaitytojams „Varpo“ paduodu:

Is aktų, esančių Vilniaus mokslo apyruobės kanceliarijoje, matyt, kad apie išleidimą Vilniuje liaudies laikraščio pradėta rašinėti gegužio mėnesyje 1862 m. Tada lenkų propaganda buvo pačiom smarkume. Administracijos, policijos ir tiesdarystės įtaisos buvo pilnos lenkų činovnikų. Gimnazijose, progimnazijose ir pavietinėse mokyklėse daugumas mokintojų buvo lenkai, o net viršininkais jose, kaip direktoriais, inspektoriais ir šiaip prieglobėjais atsitikdavo lenkai. Tarp mo-

kintinių lenkų dementas ėmė viršų ant nedidelio skaitliaus maskolių. Kaimo mokyklų, esančių po priežiūra ministerijos apšvietimo, tada nebuvo, o mažas skaitlius mokyklų priegulinių skyriui viešpatystės turtų buvo rankose lenkų-činovnikų. Išreto tik kūr nekūr pravoslavų dvasiškija steigė cerkviškes mokyklas, kurios neturėjo pagalbos nė nuo vyriausybės. Tuotarpa prie katalikų bažnyčių, prie dvarų pridėjo daug vyriausybės uždraustų mokyklų, kur visus perdėm katanikus ir pravoslavus mokina lenkiškos kalbos ir katalikų katekizmo; mokiniojais čia buvo kunigai, dvarponiai, jų pačios dukters, sunus ir valscijų raštininkai. Lenkiškos knygelės, žmonėms spaudintos ir ant vietos, ir užrubežyje, platinosi neįspasakytai; maskoliškų-gi knygų negalima buvo beveik niekur gaut. Vienintelis oficiališkas laikraštis „Vilenokij Viestnik“ spaudinosi lenkiškoje kalboje. Tokiu būdu, trukstant maskolių inteligencijos, apšviestų ir stėkmingos, trukstant maskoliškų mokyklų ir knygų sulaikymui lenkų propagandos tarp tamsios ir viliojamos liudies, vyriausybe neturėjo tame krašte nė spaudinto maskoliško žodžio. Suprantamąs dalykas, kad tokių sąlygų pagimdyta mintis išleisti ypatingą laikraštį, paaiškinantį liudiniai vyriausybės įsakymus, buvo labai maloningai priimta Peterburge. Yra raštas general-adjutanto Nazimovo į ministeriją apšvietimo iš d. 15 berželio 1862 m. ir du raštu ministerijos apšvietimo činovniko iš d. 1 gegužio ir 23 rugsėjo 1862 m., apie smulkmenas išleidimo to laikraščio. Pirmiausiai paminėtamė rašte, dalykuose laikraščio kalbos, pasakyta šiteip: „gana, jeigu laikraštėje bus du tekstai — maskoliškas, arba gerian sakant bielorusiškas su išreiškimu vietinės rusiniskos kalbos maskoliškomis litaromis ir žemaitiškas, paliekant tai kalbą jau prigijusias jai litaras lotyniškas“. Metuose 1863 sausio 3 dieną Augščiausiai tapo paliepta iš pinigų, esančių prie ministerijos apšvietimo, paskirti Vilniaus mokslo apyruobės prieglobėjui po 6000 rublių kasmet ant išleidimo Vilniuje liudinio laikraščio maskoliškoje ir lietuviškoje kalboje. Paliepta teip-gi prieglobėjui susstatyti to laikraščio programą, pirmian susitarus su general-gubernatoriu ir pasirėmiant ant paminėtų jau raštų iš d. 15 berželio, 1 gegužio ir 23 rugsėjo 1862 m., o susstatytą programą paduot užtvirtinimui. Balandžio 7 d. 1863 programą jau pristatė į ministeriją. Buvo užmanyta bielorusams išleisti mėnesinį laikraštį knygutėmis, o lietuviams gazieta dusek ant mėnesio, nės išleisti lietuviškos mėnesines knygas, trukstant darbininkų, esą persunku redakcijai. Vardas abiejų išleidimų taspat:

„Дыра. Навога“ (*Liudios bičiulis*). Pakraipa bielorusų laikraščio: išlavinti žmonių protą ir dorą dvasioje pravoslavijos, maskoliškos tautystės ir prisirišimo prie trono, o tuopat suartini vakarinį maskolių kraštą su bendra tėvyne Maskolija; dėlto-gi straipsniai turi but ypač dvasiško ir istoriško turinio. Pakraipa lietuvių gazieta: sutvirtint jausmą prisirišimo prie trono, gerbimo maskolių vyriausybės ir išaukiēt idėja atskirumo lietuvių tautos nuo lenkų.

1863 m. gegužio mėnesyje atvažiavo naujas general-gubernatorius, Muravjev, susstatė dinimni maisto ir įvykdinimui tvarkos. Muravjev, turėdamas jau teip perdaug darbo, apie išleidimą laikraščio rūpintis neturėjo kada ir dalykas užsivilkė iki 1864 metų. Per tą laiką mokslo apyruobėje įvyko didelės atmainos. Lenkų mokyklos prie bažnyčių ir dvarų buvo uždarytos ir įsteigta daug maskoliškų mokyklų. Pargabenti Muravjevo maskoliai činovnikai į vietą lenkų teip-gi stengėsi taisyti privatiskas mokyklas. Žinoma, prie tokių sąlygų vis labyn augo pareikalavimas maskoliškų knygų mokintojams algų ir tt. O pinigų ant to visko nebuvo. Tai-gi mokslo apyruobė kreipėsi 1864 m. 14 d. kovo į vyriausybę, reikalaujama paselpos. Ministeris apšvietimo, atsiniudamas, kad paskirti ant išleidimo Vilniuje laikraščio 6000 rublių lieka nesuvaruoti, užklausė, ar mokslo apyruobė nepripažintą per reikalingesui daigtą tuos pinigus, vieton išleidimo laikraščio, apverst ant knygų ir kitų mokyklos reikalų. Mokslo apyruobės vyriausybė patikė tas užmanymas ir apie tai nusiuntė perstatymą į ministeriją. Bet nesulaukdama ilgai atsakymo ir noredama, kad ir 1864 metuose nepašilikty nesuvaruoti anie 6000 r., pasirupino paduoti ministeriui naują perstatymą, pirmian padariusi su Muravjevo žinia susirinkimą, ant kurio buvo užkviesti, apart tolydinių rėdos sanarių, tula vietinės gimnazijos ir progimnazijos mokiniojai. Susirinkimas pripažiuo užmanymą išleisti laikraštį pamatuose geru, padarius tiktai tulas atmainas smulkmenose. Tarpu kitų dalykų pripažinta, kad išleidimas lietuviškos gazieta, dėl stokos žmogystos, mokančios lietuviškai ir galinčios atlikti tą darba, perdaug sunkus ir dėlto susirinkimas galutinai nusprendė prasyti vyriausybės, kad duoty išleisti tik vieną laikraštį maskoliškoje kalboje v. „Ручное Чтение“ (Maskoliškas Skaitymas). Susstatytą programą „Maskoliško Skaitymo“, apskaitymą ant jo išleidimo pinigų ir prašymą pavesti liekantį nuo laikraščio 1000 rublių ant pirkimo liudinėms mokykloms knygų perstatė 30 rugpjūčio 1864 m. general-gubernatoriui. Muravjev ant visko sutiko ir

11 rugsėjo 1864 m. buvo apie tą dalyką pranešta ministeriui apšvietimo. Ministeris vienok neatsakė nieko ir tais metais žinomi pinigai liko taipgi nesuvaldoti. •apart 1000 rublių knygoms pirkti. Tuotarpu pasididino skaitlins mokyklų Kaino gubernijoje. Ne tik reikėjo pirkti toms mokykloms maskoliskas knygas, bet da prisidėjo reikalas spaudinti lietuviams maskoliskai-lietuviskus elementarius ir lietuviskas maldaknyges maskoliskomis litaromis. Piningų ant to nebuvo. Tai-gi ant šitų ir kitokių apšvietimo reikalų generalgubernatorius davė antsyk pašėlpos 25000 r. Bėt sita pašėlpa buvo tiktai tuožyginė, o reikalai angų tolyn. Ir štai 11 balandžio 1865 m. Augščiausiai nštvirtinta viešpatystės roda nusprendė: paskirtus ant išleidimo Vilniuje liaudinio laikraščio 6000 rublių pašėsti parėmimui liaudies apšvietimo Siaur-vakariniame krašte.

Prie galo tos istorijos p. Kornilov teisinga, kad paskyrimas tų 6000 rublių ant knygų kur kas naudingesnis, ne kaip ant laikraščio. Laikraštis, sako, reikalauja skaitytojų, o tarp bielorusų jų nebutų tada rasta. Lietuviams da butų buvę galima išleisk laikraštį, bėt nebuvo tinkancio tam darbui redaktorius. Išleidimui lietuviskų elementorių, maldaknygių, kantičkų, katekizmų, ir kitokių knygų maskoliskomis litaromis mokslo apyrbė turėjo fiktai vieną maskolių, parapijinį mokintoją, kurisai ne tik tą, negalėjo buti redaktoriu, bėt neįstengė iš savo galvos parašyti lietuviskai straipsnelį.

Dorjiski mano išvadziojimai:

Maskolių rankose vjiskas — ar išleidimas laikraščio, ar uždraudimas spaudos — traukia prie vieno; sumaskolijimo.

Augščiansi paliepinimai, pasirodo, jau nuo seniau neturi kredito, nės jų galima reklausyt. Kam da jie vadinasi „Augščiausiai“. jeigu juos laužo činovnikai: generalgubernatoriai ir kiti Apuchtinai? Jung taj papiktina žmones.

Lotyniskos litaros mat pačių maskolių pripažintos „prigijusiomis“ lietuviskai literaturai. Muravjevo „Apqarsinimas kajmėnems ūkinikams guberniju Vilniaus, Gradna, Kaina ir Minska“ Vilnius 2 dieno, mėnesi Nejos, 1863 metu parašytas lietuviskai litaromis lotyniskomis. Tomispat litaromis pats Muravjev pasirašė: *Wilniaus Wajaunas Gubernatorius, Jenerolas Gubernatorius Gradna, Kaina ir Minska, Wadas wajska Wilniaus Wajaunos Apigardos ir Didis Rieditojes Witebska ir Mohilawa Guberniju, Jenerolas karejicju piesztininku Murawiewas 2-s.* Na, o da šiandien, kada jau sulaukėme net 15 lietuviskų laikraščių, maskoliai abejoja, kokios

litaros reikia duoti lietuviams. Da kartais išgiršti tulg kalbantį, buk lotyniskos litaros, esancio lietuviių spaudai *svečimos*.

Tas, vargnolis parapijinis pedagogas, neįstengiantis parašyt iš savo galvos menką straipsnelį lietuviskai, o priverstas dirbti lietuviams literaturą, turėjo buti labai akyvas sutvėrimas. Teisybė, ir visas jo darbas nuėjo ant šuns uodegos. Ir Apuchtino „kantičkadirbėjams“ ne geriau pasiseks. Tas tiktai skirtumas: anūomet juokingas buvo „kantičkadirbis“, o šiandien juokingu yra „kantičkadavys“.

Peržvalga raštų.

Trumpas aprašymas apie žemę arba žemrasąs.
Kun. J. Žebrius, Tilžeje 1896.

Nelaimingą metodą pasirinko aprašytojas žemės. Klausymai ir atsakymai tinka šiandien tik tokiam katekizmui, ar kitiems panašiams dalykams, kur oficialiskas pavirsius svarbesnis už turinio aiškumą. Populiariskiams mokslo dalykams, lavinantiems žmogaus pažintį ir protą, toks metodas netinka. Teisybė, populiariskose knygelėse vartojami klausymai, bėt tiktai klausymai: išpradžių eina aprašymas, išaiškinimas, o prie galo pritaikyta klausymai, idant skaitytojas galėtų persiliudyti, ar suprato aiškinimą, ar atsimenta, kas buvo aprašyta.

Da bjauriau, kad autorius neįstengė atskirti svarbesnio klausymo nuo visai nereikalingo — rasė, kas tik atėjo į galvą ir da suvertė viską be kokios tvarkos.

Atsakymai baisiai neaiškus, painus, ne nužsekumo, arba su nereikalingais priedais; vietomis klaidus, neteisingi; kitur tiesiog matyt, kad pačiam autoriui truksta pamatinių iš geografinijos žinių.

Negalimas daigtas išreikšt apskritais žodžiais kritiką tos knygpalaikės. Tai-gi priverstas esmi parodyt pavyzdžius, kurie galėtų isteisint nors augščiau išreikštus patėmijimus.

Saulė nuq žemės yra atitolinta ant 21 milijono lietuviskų mylių, kurios šešis kartus didesnės už angliskas (p. 6) Tai vis-gi negalima numanyt to tologo saulės, nežinant ilgio lietuviskos mylios, pažinimui kurios reikėjo parodyt ilgį angliskos mylios.

Persimuinymai mėnesio iš to yra, kad mėnuo eidamas apie žemę savo šviesiųjų pusė visados turi pakrripes į vieną šalį o taip kaip mainosi mėnesio rirta, einancio apie žemę ir pareikstas šviesiosios jo pusės, nės mėnuo ne visas yra šviesūs kaip mums pilnatyje matosi, bėt tiktai viena jo pusė

*) Autoriaus statrašų perkeičiu pagal statrašą „Varpo“.

teru šviesi; jeigu mėnio visas būtų šviesas, tai nebūtų ir persimaišymų jo, vis ji taptume tokį patį, kaip matome saulę su žvaigždėmis. (p. 6) Tegul kas pabando da neaiškiau parašyt pamokiniui vaikų!

... kada-gi mėnuo teip atsistoja arba atsigręžia, juog į saulę yra pakreipta jo tamsioji pusė. (p. 6) Kaip-gi gali buti pakreipta mėnulio tamsioji pusė į saulę, jeigu mėnuo ... šviesą turi nuo saulės ir spindėjimą teišduoda vieną jo pusę ... (žinoma, pakreiptoji į saulę)?

Paaiškinimas apvalumo žemės per 13 klausimų atskirtas nuo tvirtinimo, kad ji apvali. ... yra tai ratruožis juosiantis vėl mislini žemė ... (p. 7) Mat „ratruožis gali mislyt.

... o jų (ratruožių) ant žemės V. Dievo sutvertos niekas niekur nėra. (p. 8) Kam bereikalo šitas priedas ir sitoje, o ne kitoje vietoje? Dėlko štai sitoje nepasakyta: *Virsuratis yra tai iš Dievo nutolęs pagūrutis atitolintas per Sutvertojųjų gulybę nuo viršutaskio ant 23¹/₂ Viespalies surėdytu laipsnių?* (p. 9) Netinka, netinka.

Prie paaiškinimo, katras meridijanas yra pirmuoju, pridėta: ... kiekvėnas lietuvis gal skaityti už pirmąjį pietruožį, kuris perėina per juokiemą. (p. 10) Perdaug liuosybės — da žmonės dėl pirmojo meridijano pradės provotis.

Girios yra tai platus kloniai apaugę dideliu mišku. (p. 12) Tai miškas būs klonis apaugęs maža giria. Iš abiejų galų aišku. O girios ant kalnų ar neauga?

Ežeras yra tai gilus įdubimas dūžmės, kur užsilhiko vanduo. (p. 13) Tai šulinys teip-gi būs ežeras.

Upė yra tai suvirijimas dangelio upelių. (p. 14) Nesuprantama.

Matratis (gorizontas) yra tai ta dalis dangaus, kuri rėgime kaip suveitų su žeme, arba visus ratūs dangaus, kuris kaip mums matosi, susisiekiu su žeme. (p. 15) Ir neaišku ir pats autorius nežino, kas tai gorizontas.

K. Ką išreiškia žodis oras?

A. Žodis oras lietuviškoje kalboje labai daug daigty išreiskia: 1. tą kėpimą, kurį mes ryjame kvėpuodami. 2. silumą ir karštį. 3. tą kuną, kuris apgula žemę paveikslu gysto gazo. 4. oru ant galo vadiname kiemą. 5. y. vietą po atviru dangum. (p. 16) Tegul dabar kas išmano kas tai yra oras.

Oras apgula žemę per desimts mylių sturumo ir daugiaus. (p. 16) Kiek tai reiškia žodis daugiaus? gal da kokią dvišimtį mylių?

... tie paskutiniai (laukiniai žmonės) neturi nė namų nė kitos kokios savybės.

(p. 18) Ar: tai tik šešmargis yra savastim? Jug jie turi ginklus, turi prietaisus maistui prirengt ir t. t.

Galvijagoniai yra tai žmojiės ganantieji visokius gultvius, kaip tai: karves, jaučius, arklius, aris, oškas ir t. t. (p. 19) Pridėkime tik prie pamintėtų gyvulių žąsis, tai ir turėsime, kad galvijagoniai tai mūsų piemenukai.

K. Kokios šalys yra žieminėje Azijoje?

A. Šiberija: vidurinėje Azijoje yra.

(p. 27) Iškur čia atsirado vidurinė Azija?

K. Ivardyk visus vandenius Azijos? (p. 28)

Atsakyme parodyta ne visi vandenys — praleista ežerai, kuriems pavestas toliau klausymas skyrium.

K. Kokiai karalystei priguli ... ?

A. Kynams; bet nuo 1895 Japonų su Kynais karo Japonams. (p. 30) Na tai Japonams, o ne Kynams.

Apskritai kalbant, su politiskų padalinimu kun. Žebriš nuskriaudė ne vieną karalystę, parodydamas savo malonę kitai.

... tautos arba ukės ... (p. 35) Kas tauta, tai ne ukė.

... is Europėnų Amerikoje yra daugiausiai Anglų, Vokiečių, Prucuzų, Ispanų ir Portugalų. 200 tukstancių Lietuvių, kurie turi savo raštus ir laikraščius. Lietuviškų bažnyčių yra 20, laikraščių 5. (p. 43) Reikėjo vartyt toliau: parodyt, kiek lietuviškų salianų, krautuvų ir t. t. O tai atsirado atsakyme ant užklausymo: *Kaip vadinu Europėnus Amerikoje?* Dėlko neparodyta, kiek bažnyčių ir laikraščią turi anglai, vokiečiai ir kiti?

Praskydes patrijotizmas, kaip ir praskydesi dāvātkystė, tik juokus padaro.

K. Kaip patogiaus lietuviškai vadinti Pily Suvienytos?

A. Valsčiai Suvienyti, nes yra sudėta ne tik tai iš pilių, bet ir valsčių, teip toliaus ir vadinsime. (p. 44) Tai kokių plynų iksiol vadinome nepatogiai pilimis Suvienytomis?

Pietų žemė yra sudėtas žodis iš dviejų žodžių. Pietų ir žemė. (p. 46) Tos teisybės nieko neužgins.

Gano bus — užteks ir tų pavyzdžių.

Prie galo knygelės yra priedas III vietų kur yra lietuviškos bažnyčios Siauvinėje Amerikoje, arba kur turi buti. (p. 64) Jeigu šitai tinka į geografiją, tai tiktų ir taksa; kiek už giedotines, kiek už skaitytines ir tt.

Kaip galima aprašyme žemės rodyt tokius daigtus, kurių da nėra? (Reikalingos lietuviškos bažnyčios arba koplytelės). Jeigu kun. Žebriš norėjo padaryt dvasiškam kišeniui rekliamą, tai pridėrejo tarpint jį ant apdarų, o ne turinyje.

Už tai-gi knygelės turinyje visai nėra apražymo gyvulių, augmenų ir mineralų vie-

noje ar kitoje pasaulės dalyje. Nėra nė lapų, paaiskinančių turinį.

Geografijos vardai, kuriuos *Kauno seminarijoje pirm 14 metų nusidavė seip šip nukalt*, išrodo teip labai nepaprastai ir keistai, juog pasilieka ištolo matoma baidykle, primonančia, kaip vadint nereikia.

Kalba ne literatūriška ir ne visai gryna. Antgalvyje, rodosi, geriau skambėtų: *Aprašymas žemės*, o jau tikrai *žemrašys* nereikia *aprašymo apie žemę*.

Per visą knygele, nuo prakalbos iki paskutinio puslapio aiškiai žymu didis autorius dvasios kudikiškumas teip, juog nenoroms ateina į galvą: *jeigu nebusite kaipo kun. Žebrius, neįeisite į karalystę*.

Trimpas aprašymas apie žemę į tarpą mokslo vadovėlių visai netinka ir jo niekam siulyt negalima.

Žinan, kad šita kritika, parodanti tikrai silpnas knygelės puses, nepatiks tiems lietuviams, kurie gira viską, kas tikrai parašyta lietuviškai. Bet aš esmi isteisintas prieš visus: 1) kun. Žebrio geografijoje nė už dovanas nerasi nieko gėto ir pagirtino, 2) sąslavas, žaidžiančio kudikio sugraibstytas, pavadinti mokslisku penų butų didis nusidėjimas.

V. K.

Iš Lietuvos.

Suvalkų gub. Apturėjau Seinų diecezijos kalendorių 1897 metams. (Ordo Divini Officii ad usum diocesis Sejnenensis seu Augustoviensis pro annu Domini-1897.), iš kurio imu nekurias žinias.

Pasirodo, kad Rusijos viešpatystėj iki pabaigai rugpjūčio (augusto) mėn. 86 metų buvo neužimtos keturios vyskupų vietos: 1) Vilniaus, 2) Lucke Žitomyriaus, 3) Plocko ir 4) Seinų. Matyti, Vatikanas ir Rusijos vyriausybė negali susitaikyt ant kandidatų Pavyskupiū arba vyskupu-suffraganū teipogi nėra: 1) Chersono arba Tiraspolio diecezijoje, 2) Plocko d., 3) Seinų d., 4) Sandomyriaus d. 5) Liublino d., 6) Kielcū diecezijoje. Plocko diecezijoje neparodyta nė vyskupo, nė pavyskupės, nė administratoriaus diecezijos.

Tai-gi, gerovėj Rusijos katalikai galėtų turėt da 10 vyskupų, kurių dabar nėr ir Dievs žino, kada jė bus.

Seinų seminarijoj klierikų yra 72 ir da 5 Peterburgo akademijoj. Taigi, viso labo klierikų tos seminarijos skaitosi 77. Akyvas daigtas, kad toj visad lietuviškoj seminarijoj šimet labai daug yra klierikų su grynai lenkiškomis pravardėmis: matyt lietuviškas elementas tenai eina silpnin; ar tai dėlto, kad sunkesni metai ukiniškas užstojo, ar da ir dėl kitokių priežasčių, nežinia.

Karališkų dienų, kuriose turi but atlaikomės maldos už ciecoriaus šeimyną parodyta gana daug. Prie pirmo sořto (litara A), t. y. prie labai šventų, -kada uždrausta numirėliai laidot, priskaityta 11; prie antros-gi eilės (po litara B), kada, nesidraudžia numirėliai laidot ir maldos persikelia ant artymiausios nedėlios-dienos, yra net 54 dienos mažesnio šventumo. Tai-gi, per 1897 metus net 65 kartus kunigas gali prasikalsti užmiršęs atlaikyti už ciecoriaus šeimyną maldas.

Iš kitos-gi pusės ir policija tiek-pat kartų turi atsiminti, jog reikia prižiūrėti gyventojus, ar leidžiasi maldos į dangų už ciecoriaus laimę.

Seniausia bažnyčia visoj diecezijoje Krasnibore Augustavo džekonystėje; pastatyta jinau ištekliau Obyedoro Littavaro Chrepstavyčiaus išdininko didžios Lietuvos kunigaikštystės 1513 metuose, ikišiol da nepašventinta.

Antra pagal senumą bažnyčia diecezijoje Simno, nės 1520 metuose pastatyta Jono ir Zabrzerės, Mašalko Lietuvos, ir-gi da nepašventinta.

Trečia iš seniausių diecezijos bažnyčių, tai Zapyškio bažnyčia, Marijampolės džekonystės; pastatyta ji apie 1530 m. Povylo Sapiehos Novgorodo palatino.

K. L.

Petrailė. Apleido spaudą atskaitą Petrapilės, „Lietuviškai-žemaitiškos draugystės“ už 1895 metus.

1 sausio 1895 metų draugystės turtas išnešė 973 rub. 94 kap. Per ištisus metus į draugystės kasą įplaukė 2480 rub. 76 kap. Išduota per metus 1815 rub. 58 kap.

Liko ant 1896 metų 1639 rub. 12 kap. Tikrų sąnarių buvo 64, iš kurių 8 kunigai ir 5 moteriškės.

Per tyos metus draugystė įtaisė 6 vakarus su šokiais ir 1 koncertą ant naudos mokinančiams Potrapilyjė lietuvių.

Išduota pašalpa 92 ypatoms: 1) 38 šeimynoms (73 ypatos) 270 rub. padovanota ir 10 rub. paskolyta; 2) 2 ypatoms ant instrumentų paskolyta 45 rub.; 3) 17 mokinančiųjų dovanota 146 rub. ir paskolyta 265 rub.

Per 1895 m. buvo 2 visuotiniški susirinkimai ir 17 susirinkimų komiteto draugystės.

Šiandienis draugystės komitetas:

Pirmsėdis Petras Vileišius inžinierius, Vice-pirmsėd. Vincas Matulaitis: Kasierius, Jons Venckavyčius: Sekpetorius, Adomas Spurga. Sąnarių komiteto: Silvestras Baltrumaitis, Liudvikas Antoneyčius, Jonas Spudulis, Antanas Pavalkis ir Ignatas Ramonaš.

Vienybė.

Iš lietuviškų laikraščių.

Budapėnuose Prūsų Lietuvoje, Ragainės apskrityje, pasimirė Erdmonas Penčiukas, vie-

nas iš darbininkų ant lietuviškos dirvos. Jo darbai talpinami buvo „Niamuno Sarge“, ir pažystamas yra po pseudonimu „Vijūrkas“.*) Jis buvo vienytoju Prūsų lietuvių su lietuviais D. Lietuvos ir drąsiai kovoją prieš germanizaciją Prūsų lietuvių.

Prof. D-rui Tezneriui iš Leipcigo pasisekė surasti daug rankraščių Kr. Donelaičio Tolmingkiemyje, kur mūsų poetas buvo 38 metus kunigu. Tie raštai bus atspausinti. — Lazdynėliuose darže dvarionio v. Belov buvo pašventintas akmuo atminčiai Kr. Donelaičio, kuris čion gimė 1714 m.

„Byrutės draugystė nupirko 11 margų ant Rambinkalnio, ant Niamuno kranto, kur keliamos yra šventės kas met per Jonines.“

„Liet. Vien.“

Nr. 36. „Liet. Vien.“ rašo apie vaidus tarp parapijonų ir vietinių klebonų. Mažai gal rasime tokių lietuviškų parapijų rašo „L. Vien.“, kur nebut tokių vaidų. Pobudį vaidų galima suprasti iš išsitarimo kun. Burbos, kuris savo korespodencijoje Nr 34 „Garso Am. Liet.“ šiteip atsiliepė: „Sunies (suprask parapijonų) balsas neina dangun“, šuva (parapijonai) loja, o pons (kunigas) važiuoja“. —

Nr. 38. „Kardas“ sako, kad kunigai Amerikos surinkę piningus ant išleidimo Kražių brošiūros netik neišduoda tos brošiūros, bet neapgarsina nė skaitliaus surinktų piningų. Waterburgyje Conn. paskutiniame laike užsimezgė laisvamanių draugystė.

„Garsas Amer. Liet.“ nuo 1 rugpjūčio paduoda kriminalistų statistiką Schuykill'o palyeto. P. Brower, užveždėtojas kalėjimų, apskaitė, kad nuo 1 d. liepos m. 1895 m., iki 1 liepos 1896 m. buvo 658 kriminališkai apkaltintų, tame skaitliuje 1 švedas, 1 prancuzas, 1 čekas, 5 arabai, 6 maskoliai, 15 aštrijokų, 17 anglų, 28 vokiečiai, 31 airiškis, 35 italijonai, 41 ungaras, 60 slovaku, 150 lenkų, o lietuvių — 224 t. y. daugiaus kaip trečias dalis visų kriminalistų.***) „Lietuva“ Nr. 19 rašo, kad Wilkes Barre'je apsudyta pakart du lietuviu už žmogžudystę. Petrą Veselką ir Antaną Žemaitį. „Saulė“ rašo, kad Mahanojuje vieną nedėdienį, buvo sutūpdinta į lastas 78 vyrai. „Pensilvanijos Darbininkas“, nesenei pradėjęs išeiti laikraštis, talpina vertimą brošiūros Dikšteina „Kuom kas gyvena“ (iš ko kas gyvena). Vertimas yra daromas pagal lenkišką vertimą Jono Mloto.

*) „Varpo“ pasirašydavo: *Krumplys*, „Rtd.“

**) Nežinodami, kiek tame pavietyje gyventojų kiekvienos tautos paskyriam, pagal paduotas čia skaitlines negalime spręsti, katrie tankiausiai prasikalsta. Rėdystė.

Ateivystė į Ameriką šį metą pasididino. vasaris ir kovo mėnesijį į New-Yorko portą 1894 m. atkako ateivių iš Europos 21293; 1895 m. atkako 22032; o 1896 į tą pat laiką atkako 31872. Labjausiai pasididino skaitlius italijonų ir ateivių iš Maskolijos.

„Lietuva“ Nr. 21. S-s.

— Ant valstijinės konvencijos Scranton, Pa., populistų partija išrinko d-rą Šliupą kandidatu į kongresą, kuriame ikišiol nebuvo nė vieno pasiuntinio, pažinnsio lietuvius ir jų veikalus. Tai-gi, D-ras Šliupas, kaipo kongresmanas, galėtų lietuviams Amerikos daug naudos padaryt, užtardamas juos prieš amerikiečius ir taisydamas klaidžias amerikonų nuomones apie lietuvius. Todėl geistina, idant ant ateivėnčių rinkimų D-ras Šliupas būtų išrinktas.

Lietuva Nr. 41.

— Detroit, Mich. Kaip praneša „Garsas A. L.“ Nr. 42, per rūpestį buvusio klieriko, o dabar jau kuningo Kaupo vietinėj lenkiskoj seminarijoj' pereitą metą, tapo įvestos lekcijos lietuviškos kalbos, dėl lietuvių lankančių tą seminariją. Lietuvių seminarijoj' šimet esą 10, neskaitant 2 sulenkėjusių. Lekcijos lietuviškos kalbos buna 4 ant nedėlios. Apart to 11 d' rugsėjo mėnesio buvo sutverta draugystė švento Kazimiero, siekis kurio užlaikyti lietuvišką knygyną ir lavinties gryoje lietuviškoje kalboje per patrijotiškus skaitymus, deklamacijas, ir kalbas. Prie draugystės prisirašė visi lietuviai seminarijos ir vice-rektorius seminarijos kg. Bukačkovskis, kaipo garbės sąnarys.

Pavydėtinas padėjimas tų Amerikos klierikų! Vyriausybė seminarijos, netik nedraudžia užsiminėt patrijotiškais lietuviškais dalykais, bet dagi pati pritaria. Kiek-gi griausmo but, jeigu mus Lietuvos seminarijų valdžios nors šešėlj kokios nors lietuviškai-patrijotiškos organizacijos pamatyti tarpų savo klierikų!

— Saulė Nr. 50 praneša, jogei Kalendorius 97 metams jau gatavs esąs, didoko formato, turis 100 puslapių, užsimokėjusiems pasirašėjams dykai, o nepasirašėjams už 50 cent. gaunamas. Ant ateinančių metų p. Bačkauskas prižada, jeigu Dievas padės, pasirašėjams savo duot kas mėnuo po knygele, kaipo pridėką prie gazietos.

Iš viso matyt, kad p. D. T. Bačkauskui, garbės sąnariui Liter. kuopos Petersburge (teip jis savę vadina Nr. 37 Saulės), humbogas neblogai eina, jeigu jis įstengia 2 syk ant nedėlios gazietą savo išdavinėti, o ant kitu metų da ir priedus mėnesinius žada duot.

Tai parodo, kad didžiumas lietuvių Amerikos itin žemai savo išsilavinime da stovi.

— Vienybė Liet. Nr. 42, praneša iš rusiško laikraščio „Novoje Vremia“, jogei Vyborgo

redyba kitąkart buvo taip susimaskolinus, jogei visi vietiniai gyventojai kalbėję maskoliškai, buvo persikėlę daugi daugi. tikrų maskolių į tą guberniją. Po įtaisymui-gi didžios kunigaikštystės Finlandijos, prie kurios buvo pridėta ir Vyborgo gubernija, gyventojai greitai užmiršo maskoliškai kalbėti, ir dabar net ainiai anų maskolių naujokų jau beveik nieku nesiskiria nuo tikrų čekų.

Nuo savęs galim dadėti, jogei maskolių tauta neišrodo turint didelės spėkas assimiliuoti (sumaskolinti svetimus gaivalus. Taip, tarp buriatų ir jakutų maskoliai greit atprantą nuo savo kalbos, tarpu sartų irgi virsta sartus, o tarp lietuvių teipo-gi randasi visi kaimai atkeltų maskolių-naujokų bebaigėnčių jau užmiršti savo maskolišką kalbą.

— „Lietuva“ Nr. 40 praneša, jogei po Naujų metų redakcijoj bus galima gauti pirktą naują rokundų knygą, t. y. „Aritmetiką“, kurią jau pradėjo spausti.

Atsimenam, kad keli metai atgal buvo apgarsintas konkursas ant parašymo *Aritmetikos*. Geistina but žinot, kas su juom pasidarė, ar paimė kas premiją ir kur ji yra, jei nepaimta. Atsisaukit!

Idant parodyt šiek-tiek tendenciją to da mažai pažystamo laikraščio (šiep gan lieso) pridedu iš jo dvejetą aforizmų: „šaltiniu turtų yra gamta. Triusas yra vienintelis įrankiu dėl pasėmimo turtų iš to šaltinio. Tai-gi išėina, kad žmogus, kuris nieko nedirba, o apsikroves turtais, yra sukčius pasinaudojantis triusu kitų žmonių.“

„Kuomū yra viešpatystė, kurioj nesiranda teisybės? Yra tai didelės organizacijos vagių ir plėšikų — sako šventas Augustinas. Iš to išėina, kad visos ant svieto viešpatystės yra niekas daugiaus, kaip organizacijos razbaininkų.“

Galū da pridėti, kad p. Darbin. savo pasirašėjams duoda šimet dykai knygą — *Lietuvos Raštai ir Raštūninkai*.

— „Tėvynės Mylėtojų Draugystė“ arba T. M. D., kaip ją Amerikos lietuviški laikraščiai daugiausai vadina. Teip prasiminė neseniai išdygusi draugystė, kurios užduotė esant leisti į svietą naudingas lietuviškas knygas. Užmanymas T. M. D. sukrotino Amerikos lietuvius: vieni peikia, kiti gėria. Nėpatinka ji ypač „Susivienijimui Amerikos Lietuvių Katalikų“, kuris iš dalies ir-gi turi tokią pačią užduotį.

Nuo savęs galime tik pritarti šauniam užmanymui T. M. D. ir išreikšti savo pasitikėjimą, jogei šanariai T. M. D. neužilgio nuo žodžių pereis prie darbų, t. y. mes turime viltį pamatysia neužilgio lietuviškus išleidimus su parašu „išleista T. D. D.“ *Ru.*

Svarbėsnū straipsniai lietuviškų laikraščių: „Lietuva“ Nr. 45 pradėjo spausti: *Hygiena arba mokslas apie užlaikymą sveikatos*, pagal Bernes'ą.

„Ant užlaikymo sveikatos, tai-gi tvirtybės ir gyvybės, mes butinai reikalaujame šitų septynių daigtų: 1) šviežio oro, 2) valgio ir gėrymo, 3) šilumos, 4) čystumo, 5) šviesos, 6) krutėjimo ir 7) pasilsio.“ Apie tuos, septynių dalykų matyt, skyrium ir bus kalbama tame straipsnyje. Mums da teks skaityt tik apie šviežią orą ir tai da ne viską. Rašyta pusėtinai gerai, kalba nebjauri ir darbas abelnai išrodo busęs naudingū, kurį tikimės pamatyt skyrium išėjusi, kaip tai jau atsitiko su darbu Heilpern'o — „*Apie žemę ir kitus svietus*.“

— „Garsas Amerikos Lietuvių“ apart ištiso svarbaus darbo grafo Lelivos — *Padėjimas Lietuviu tantos Rusu viešpatystėje* — nuo 47 Nr. pradėjo talpinti ant savo lapų Apysaką Henriko Senkevyciaus — *Duonos įeškotojai*, vertimas V. Stagaro. Geistina, kad toki vertesni dalykai butų teip spaudinami laikraštyje, idant galima but juos išsikirus iš laikraščio paskui į kruvą susisegti.

„Vienybė Lietuvniuku“ toliaus spaudina *Lietuvos istoriją Simono Daukanto*. Nr. 48 atspausa iki 1559 metų. Tai-gi, turbut, neužilgio bus visas atspausas tasai kapitališkas darbas mūsų istorikones, parašyta tik iki Liublino Unijai. Ir ta knyga laukia atskyraus išleidimo.

— „Apžvalgoj“ eina toliaus jau nuo pernai metų „*Obrussiteliai*“, kur pasitaiko kartais visai pusėtinai aprašyti tenai maskoliškų „diejatelijų“ Lietuvoje: sprauinko, asesoriaus, popo, urėdninko, žandaro, uėteliaus ir kiti. Tasai darbas, ir-gi but dideliai naudinga išleisti skyrium, idant plačiaus paplistų po Lietuvą.

„Tėvynės sargas“ patalpino Nr. 2 ir 3 akvyą straipsį — *Pradinis mokymas Zemaičiuose* — pagal atspaudintą lenkiskame Krokavos laikraštyj — *Przegląd Powszechny* 95, 3. J. Vitortó kompiliaciją iš Jaroševyciaus darbų, Jubilėjinės knygos Kauno gubernijos ir kalendoriu Kauno gub. (Pamiatnyjė Knizki). Štai nekuriš žinos iš to straipsnio. Apie *Panevėžio mokiniojų seminariją*. Panevėžyj 14 lapkričio 1872 m. atsidengė seminariją gimnazijos muruose, išnaikintos 1884 m. Lietuviška kalba yra čia priverstina; mokinti apsiėmė p. Liackis, iš mokslo-inžinierius, iš tarnystės pavieto kasierius, iš amatorystės nenusidavęs meteorologas ir kalbininkas. Į seminariją priimami tik pravoslaini. Mokintiniai tos seminarijos 1893 m. buvo užėmę 87 % vietų mokiniojų Lietuvoje.

Apie knygynus maskoliškų knygų prie kaimo mokslinycių. Pradžią padarė jiems Maskvos knygų pardavėjas, Syčėvas, paaukavęs 1865 m. visokių knygų už 1650 rub.; paskui knyginai buvo didinami už valsčių piningus. Tokiu būdu praėjusiuose metuose tokių knygų turėjo būti knygiuose apie 150000 tomų, bet ištikrųjų pasirodė, kad jų visai beveik neatrasta. Apart valsčių šelpėtasias bibliotekas kuratorius Vilniaus mokslo apylinkės ir Peterburgo Ekonomiška Draugystė; buvo įtaisyta tam tyčia net 17 knygų krautuvių. Nuo 1870 iki 1890 metų iš tų krautuvių buvo parduota knygų tik už 17389 rub., paskutiniaisiais-gi metais parsiduoda jis jėn vargu už 500 rub. Oficialiskai pripažinta, kad tie knygynai ir knygų krautuvės naudos didelės rusifikacijai nepadare.

Tą patį reikia pasakyti ir apie maskoliškas mokslinycias. Per paskutinius 9 metus mokintinių katalikų skaitlius susimąžino ant 13,5 %, katalikų mergaitės beveik nevaikš-

čioją į mokyklas; vargu viena septyniolika dalis vaikų metuose žemia mokslą patinkanti valdžiai. 1890 m. dąsirodė, kad Vilkmergės pavieta tik 4 % gyventojų moka rusiskai skaityti, o 13 % supranta rusiskai, Kauno pavieta 5,5 % moka rusiskai skaityti, Serežiaus valsčių atsirado net 36 % mokančių lenkiškai, Kauno pavieta mokėjimas lenkiškai ir-gi didelei išsiplatinęs.

Patys ruskiai dabar susiprato, esą, jog nė sapnuoti negali apie Lietuvos suruskinimą su mokyklų pagalba. Tarpu priežasčių tokio nepasisekimo maskoliškų mokslinycių paminėta ir „labai pas mus prasiplatinusi žmonių literatura.“ 15 d. kovo 1892 metų prasikaltimai apie lietuviškų knygų platinimą ir užlaikymą paslaptinių mokslinycių perduota iš sudų administracijai, bet tai menkai padeda dalykui rusifikacijos.

— Dadinę vertę turi patilpusi „Tėvynės Sarge“ kompilacija A. Dailydės — apie mairavas, apie kljavarimą, patarmės dėl staliorių.

Pataisymas klaidų.

Dramoje „Keistutis“									
Nr.	pusl.	po dešin.	eilė	nuo apačios	parašyta	toji	turi but	loji	
Nr. 5.	65	"	21	"	"	man	"	"	mano
Nr. 7.	98	"	18	"	"	gyvenės	"	"	gyvenės
	99	po kairei	0	nuo viršaus	"	trankysinosi	"	"	trankystuosi
	99	po dešin.	24	"	turi but	Vis pranašauji man	ateitį	tąją	
	99	"	25	"	parašyta	manė	turi but	mane	
	100	po kairei	16	"	"	tvartoj	"	"	tvarkoj
	100	"	18	nuo apačios	"	seniui	"	"	seniui
	101	"	13	nuo viršaus	"	priglaugusi	"	"	priglaudusi
	101	"	8	nuo apačios	"	lą	"	"	ką
Nr. 8.	111	"	9	nuo viršaus	"	Ir	"	"	Yr
	112	"	5	"	"	atskirt	"	"	atsiskirt
Nr. 9.	130	po dešin.	25	"	"	santaikas	"	"	santaikos

Redakcijos atsakymai.

Pui. D. Straipsnis nebus patalpintas. Dergti inteligentus ir augštyt kunigus yra tam tikras laikraštis — „Tėvynės Sargas“. Tenai rodyjame kreiptis su panašiais straipsniais.

Pui Mikolainiui (Box 52. Thorp, Wis. N. America.) Labai mums malonu girdėt propoziciją atspaudint pono NN (Tamista suprant) darbus, „Triusą ir kapitalą p. Berželio. Praņesime apie tai, kam reik. Ar parašyta jau knygelė dėl vaikų po elementorini, mes nežinojme. Atvėjui pasitaikins gal pasiteiraujime. Yra da mūsų rankose rankraštis p. zemkalnio, „Lenkai ir Lietuviai nuo 1228 iki 1430 m.“ ir „Pasikalbėjimai apie dangų ir žemę“ su paveikslėliais, versta iš svetimų kalbų; lenkiškai ir yra ta knygutė po vardu „Pogadanti o niebie i ziemi.“ Warszawa 1891. Galima teipo-gi atrasti pusėtinai šaunių dalykų spaudai peržiūrėjus senesnius lietuviškus laikraščius.

Pui Karaliui (Baltimore, 536 S. Paca Str.) Padarysime teip, kaip esi Tamista rašęs laiške 8/XI. 96 m.

Pui S. Sl. Aciu už laišką ir rodas — pasinaudosime. Gal tą darbą — „Lietuvystės prazitė, dabartis ir ateitis“ galės kas atspaudint, pasiteirausime. Kiek varpinių lankų jis išneštų?

Turinys „Varpo“ 1896 m.

Lietuvos gyvenimas ir reikalai.

Pradedant naujus metus. Red. 1 pusl.
 Apie Nemuno troptininkus. R. S. 3 pusl.
 Sis-tas apie reikalus mus ekonomiško gyvenimo 5 pusl.
 Da keli žodžiai prie genojo klausymo. R. U. 9 pusl.
 Reikia mums susiprasti. J. S. 13 pusl.
 Senapilės miesto lietuviški gyventojai. Siaurys 21 pusl.
 Atnaujintas pakvietimas. Silpnos dvasios Lietuvos 23 p.
 Mūsų spauda ir rusų politika. J. S. 29 pusl.
 Rusijos laikraščiai apie lietuvių spaudą. B. 58 pusl.
 Dar apie išgavimą nuo rusų valdžios lietuvių spaudos. K. l. 61 pusl.
 Dėl klausymo apie alfabetą lietuviams. Joniskis 77 pusl.
 Senas klausymas vis naujas. A. s. 89 pusl.
 Bergždžias darbas. S. s. 93 pusl.

Lietuvių ir rusiškas alfabėtas. *Jonaitis*. 93 pusl.
Keli žodžiai apie maskolijomaniją lietuvių inteligentų
ir dar apie pačias. *N* 125 pusl.
Ar tai tik nesueipratimas. *Volunge*. 136 pusl.
Ką darom. *S*. 197 pusl.
Pro domo sua. *S* 197 pusl.
Rusžai iš Lietuvos gyvenimo. *Nenuorama*. 1, 67 p.
Tėvynės varpai. 7, 56, 87, 118, 131, 165, 189 pusl.

Mokslas visnomenės, istorijos, kalbos.

Socijaliz. ir mūsų ekonomiškos užduotys. *Joniškis*. 46 p.
Paveikslas žmonių draugijos XIX a. 53 pusl.
Socijaliska gospodorystė miestų valdžiose. *Mieščionis*.
61 pusl.
Evoliucija ūkininkystės Lietuvoje. *J. B.* 78 pusl.
Dvyrų darbininkai Suvalkų gub. 101 pusl.
Keli žodžiai apie ekonominiską sanlygą žemdarbystėje.
Š-s. 109 pusl.
Svarbus klausymas. *Š-s* 45 pusl.
100 metinės sukaktuvės prijungimo Lietuvos prie
Maskolijos. 23 pusl.
Apie Saroną karalių. *Dr. J. B-s* 116 pusl.
Kunigai romyti ir krosnys. * * * 134 pusl.
Lietuviai Šiaurių Vokietijoje. *Dr. J. B-s*. 85 pusl.
Iš kalbamokslio. *Pr. Starunas*. 24 pusl.
Juškevičius žodynas. 60 pusl.
Iš liuberiškos kalbos. *Dr. Basanavičius*. 142 pusl.

Visoki raštai.

Maskolija ant dviejų gadynių ežės. *V. K.* 6, 19. pusl.
Rinkimai į Galicijos seimą. 22 pusl.
Įstatymai mediciniško instituto moterims. *Glz* 24 pusl.
Aprašymas Verkų. *J. L* 25 pusl.
Čekų mokyklų Matica. 34, 54 pusl.
Reikalingumas statistikos. *J. B.* 39, 84 pusl.
Moterė kaip sanarys visnomenės gyvenimo. *J. B.* 43 p.
Atskaita reikalų lietu.-latv. kom. Petrapilėje. *Šiaule-
niškis*. 59 pusl.
Dar keletas žodžių apie Čekų atgijimą. *Šaknis*. 70 pusl.
Reikaluose lietuviškos poezijos. *A-s*. 88 pusl.
Ar galima tarptautiška kalba. *Apaltol*. 104 pusl.
Pirmi metai naujo viešpatavimo. 13, 149 pusl.
Klausymas apie ištekėjimą tarp mokintų moterų. *Pa-
gaikštis*. 141 pusl.
Prinzipas nubandimo pagal dorišką pamatą. *Pagaikštis*.
145, 146, 147, 148, 160, 161, 162, 163, 164, 165 pusl.

Belletristika.

Signalas. *C. Š.* 36 pusl.
Margi paveikslėliai. *Sabrijos Bagana*. 72 pusl.
Lietuvos tilto atsiniūnimai. *Perkunas* 122, 137 pusl.

Poezija.

Maniemsiems. *V.* 4 pusl.
Jau žvaigždė vilties *Vainužis*. 4 pusl.
Viltija. *V.* 14 pusl.
Atėtis. *Šiaulėniškis*. 43 pusl.
Kad pažinti miestą. 89 pusl.
Puskit vejai. 89 pusl.
Vargdienėlis. 89 pusl.
Jau mėnuo plaukia per padangę. *A. B. P.* 133 pusl.
Lietuviška dainelė. *A. B. P.* 133 pusl.
Lietuviška daina. *A. B. P.* 133 pusl.

Drama.

Keistutis. *Vincas Kapsas*. 14, 30, 63, 97, 110, 127,
157, 158, 159, 160 pusl.

Peržvalga raštų.

Mūsų poezija. Lietuvos kanklės. Išleido V. Katraitis.
Beudr. 11 pusl.
Veltus šauksmas. *J. B.* 41 pusl.

Trumpas aprašymas apie žemę arba žemraėys. *V. K.*
182, 183, 184 pusl.

Iš lietuviškų laikraščių.

58, 108, 140, 181, 185, 186, 187 pusl.

Korespondencijos.

Iš Lietuvos D.:
Iš Kanno gub. 11 pusl.
Iš Suvalkų gub. 27 pusl.
Iš Naumiesčio 69 pusl.
Iš Naumiesčio 74 pusl.
Iš Naumiesčio 170 pusl.
Iš Dzukijos. *Zm-tis*.
Vaikų pasipriešinimas savo budeliams 157 pusl.
Iš Prūsų Lietuvos:
Iš Pilekalcio. *J. Š-s*. 27 pusl.
Iš Žilių. *Strazdelis*. 27 pusl.
Tilžėje. *J. Š-s*. 48 pusl.
Iš Prūsų Lietuvos 74 pusl.
Apie draugystę „Byrute“. *Jaunutis*. 91 pusl.
Iš svetur:
Iš Petrapilės. *Glz*. 28 pusl.
Iš Paryžiaus. *B. Z.* 28 pusl.
Iš Petrapilės. *N.* 72 pusl.
Petrapilė 73 pusl.
Iš Amerikos 76 pusl.
Truputis iš judėjimo lietuvių Amerikoje. *A. Ky-
rupis*. 106 pusl.
Laiškas iš Amerikos. *K. A. Budvietis*. 107 pusl.
Iš Amerikos. *J.* 124 pusl.
Iš Amerikos. *Kun. Oremus*. 155 pusl.
Iš Amerikos. *K. A. Budvietis*. 155 pusl.
Iš Paryžiaus 168 pusl.
Iš Amerikos 171 pusl.

Paminėjimai.

Petronija Bilbija 44 pusl.
Vytautas Juškevičius 60, 72 pusl.
Dr. Tetzneris Lietuvoje.

Visokios žinios

152 pusl. *Pagaikštis*.

Atsiliepimai

122 pusl. *Red.*, 139 pusl. *M. Sk-ra*, 156 pusl., 178
pusl. *Red.*

Apgarsinimai, atsakymai, pataisymas klaidų,

prie galo kiekvieno numerio.

Ant „Varpo“ reikalų paaukavo: Pet čiai
13 rubl.

Piningus ir laiškus į Varpo (ir Uki-
ninko) redakciją siunčiant, reikia šitoksiai
adresas padėti: Hrn. Dr. Bruažis, Tilsit,
(Ostpreussen).

Turinys.

Redakcijos „Varpo“ atsiliepinimas. *Red. „Varpo“*.
— Keistutis. Tragedija penkiuose aktuose. *Vincas
Kapsas*. — Ką darom? *Š.* — Pro domo sua. — Tė-
vynės varpai. — Peržvalga raštų. *V. K.* — Iš Lie-
tuvos. *K. L.* — Petrapilė. *Vienybė* — Iš lietuviškų
laikraščių. — Svarbesni straipsniai lietuviškų laikraš-
čių. — Pataisymas klaidų. — Redakcijos atsakymai. —
Turinys „Varpo“ 1896 m.

Atsakę redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje. — Spausdinta pas Otto v. Mauderode, Tilžėje.